02ELS017z052 22-04-2002 17:08 Pagina 52

'We vernietigen onszelf'

Een doemscenario tekent zich af in Israël. Gesprek met de verguisde Israëlisch-Nederlandse militair historicus Martin van Creveld

Professor Martin van Creveld, internationaal gerenommeerd en controversieel hoogleraar militaire geschiedenis aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem, ziet op de lange termijn alleen maar extreme scenario's. De manier waarop Israël nu de intifada bestrijdt, is gedoemd te mislukken. De kans op een vredesproces en de oprichting van een Palestijnse staat neemt zienderogen af. In gesprek met een pessimist, die naar eigen zeggen in zijn land verguisd wordt.

Uw specialisme is oorlog. Kunnen we hier wel spreken van een oorlog?

'Ja, al is er aan Palestijnse kant geen regering, geen leger en geen volk . Het loopt allemaal door elkaar. Daarom ook kunnen we de oorlog niet winnen. Als we iedere terrorist konden identificeren en elimineren, zouden we dit conflict in 48 uur winnen. Diezelfde moeilijkheid heeft hun bestuur. Als Arafat zich morgen besluit over te geven en al onze voorwaarden te accepteren, zou de intifada vrijwel zeker doorgaan.'

Is iets dergelijks ook aan de hand aan Israëlische kant?

'Als het conflict erg lang doorgaat, zal de Israëlische regering de controle over het volk verliezen. Want de mensen zullen dan zeggen: "Deze regering kan ons niet beschermen, wat kan zij dan wél doen voor ons? Als de regering niet kan garanderen dat we morgen nog leven, wat hebben we er dan aan? We gaan onszelf verdedigen."'

Dus Israël heeft al bij voorbaat verloren?

'Ik zal Kissinger citeren: "In campagnes zoals deze verliezen de antiterreurbrigades door niet te winnen, en winnen de opstandelingen door niet te verliezen." Dat geldt hier zeker. Ik beschouw een totale Israëlische nederlaag als onafwendbaar. Dat betekent het uiteenvallen van de Israëlische maatschappij en de staat. We zullen onszelf vernietigen.'

MARTIN VAN CREVELD

FOTO MENAHEM KAHANA/AFP/ANP

Historicus en polemoloog Martin van Creveld werd in 1946 geboren in Rotterdam en verhuisde op zijn vierde met zijn ouders naar Israël.

Hij studeerde aan de London School of Economics. Sinds 1971 doceert hij aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem, waar hij hoogleraar is.

Van Creveld heeft talrijke publicaties op zijn naam staan; veel van zijn boeken zijn verplichte kost bij militaire opleidingen.

Van Crevelds ster als internationaal erkend militair specialist steeg snel na de aanslagen in Amerika van 11 september 2001. Onder meer in zijn boek *The Transformation of War* (1991) voorspelde hij dat de strijd tegen terrorisme de plaats zou innemen van grote oorlogen.

Heeft het recente Israëlische militaire offensief dan nog zin?

'Het militaire offensief is totaal nutteloos, het maakt de Palestijnen alleen maar bozer. Misschien dat het de boel heel even rustig kan houden, maar uiteindelijk komen er weer meer zelfmoordaanslagen.'

Is er geen hoop?

'Als ik Arafat was, zou ik er ook geen einde aan maken. Ik zou er alleen mee ophouden in ruil voor een zeer verreikende politieke schikking. En het ziet er niet naar uit dat wij het soort regering hebben dat hem dat wil geven. Als er nu verkiezingen zouden worden gehouden, zou links worden weggevaagd.'

'Israël moet als een dolle hond zijn: te gevaarlijk om aan te raken'

Sommigen zeggen dat de vijand van buitenaf Israël juist bijeen houdt.

'Dat is waar, ik zou wel willen dat dit ook van buitenaf was, maar dat is het niet. Wij hebben onze externe vijanden zoveel tientallen jaren bevochten. Elke keer dat er een oorlog was, namen we een grote hamer en sloegen we hen op het hoofd, en nadat ze een aantal keren een klap hadden gekregen, lieten ze ons met rust. Het probleem met de Palestijnse opstand is dat het niet van buitenaf is, maar van binnenuit. Dus kunnen we de hamer niet gebruiken.'

Dus de oplossing is de Palestijnen buiten de grens te houden?

'Precies, en daar bestaat tegenwoordig bijna 100 procent consensus over. We moeten een muur bouwen "zo hoog dat er geen vogel over kan vliegen". Het enige probleem is: waar komt de grens te liggen? Omdat we niet kunnen beslissen of de gebieden die in 1967 zijn veroverd er wel of niet bijhoren, improviseren we voorlopig maar wat. We bouwen een reeks kleine muren, die natuurlijk veel moeilijker te beschermen zijn. Dat is vanuit militair oogpunt ontzettend stom. Elke supermarkt heeft langzamerhand zijn eigen levende muur van bewakers. De ene helft van de Israëlische bevolking beveiligt de andere helft, ongelooflijk. Het is een ontzettende verspilling en bijna totaal nutteloos.'

Dat betekent dus dat de Palestijnen binnen de grenzen blijven?

'Nee, dat betekent dat ze er allemaal worden uitgezet. De mensen die dat willen, wachten slechts op de juiste leider en het juiste moment. Twee jaar geleden dacht slechts 7 of 8 procent van de Israëli's dat dit de beste oplossing was, twee maanden geleden was het al 33 procent, en nu is het 44 procent, volgens een Gallup-peiling.'

Kan dat ooit worden uitgevoerd?

'Ja, wanhopige tijden leiden tot wanhopige maatregelen. Momenteel is het fifty-fifty waar de grens komt. Twee jaar geleden wilde 90 procent de muur langs de oude grens, nu is dat totaal veranderd, en als het zo doorgaat, als de terreur niet ophoudt, wil over

02ELS017z053 22-04-2002 17:09 Pagina 53

twee jaar misschien 90 procent de muur aan de rivier de Jordaan hebben. De Palestijnen hebben het over *summutt*, dat betekent volhouden en je vastklampen aan de grond. Ik heb enorm respect voor de Palestijnen, ze vechten heldhaftig. Maar als we ze echt over de Jordaan willen duwen, zouden er maar een paar brigades van het leger voor nodig zijn. Als de Syriërs of de Egyptenaren er iets aan zouden willen doen, zouden we ze wegvagen. De leider is Ariel Sharon. Hij heeft altijd een plan, hij improviseert niet.'

Het plan om de Palestijnen eruit te zetten?

'Ik denk dat dat heel goed mogelijk is, dat hij zich daarop richt. Hij wil het conflict laten escaleren. Hij weet dat alles wat we doen, niet werkt.'

Denkt u dat de wereld zo'n etnische schoonmaak zal tolereren?

'Dat ligt eraan wie het doet en hoe snel het gebeurt. We hebben enkele honderden kernkoppen en raketten om ze overal op te gooien, misschien zelfs op Rome. Met vliegtuigen zijn de meeste Europese hoofdsteden zelfs een doelwit.'

Dan wordt Israël dus een schurkenstaat?

'Ik zal generaal Moshe Dayan citeren: "Israël moet als een dolle hond zijn, te gevaarlijk om aan te raken." Ik heb het over een wanhopige situatie. We zullen het uiteraard proberen te vermijden als het ook maar even kan. Maar ons leger is niet nummer 30 in de wereld, het is nummer 2 of 3. Wij hebben de mogelijkheid de wereld mee te slepen als we ten onder gaan. En ik kan u beloven dat voordat Israël wordt vernietigd, we dat ook zullen doen.'

Dit is niet uw eigen voorkeur?

'Natuurlijk niet. U vroeg me wat er kan gebeuren, en ik beschrijf dat. Het is de vraag of het niet te laat is voor de andere oplossing, die ik voorsta, of de Israëlische publieke opinie daar nog wel van kan worden overtuigd. Ik ben bang van niet. Met elke dag die voorbijgaat, wordt uitzetting waarschijnlijker. Het alternatief is de totale vernietiging en desintegratie van Israël, dus wat verwacht u van ons?'

Ferry Biedermann in Jeruzalem

Zwart schaap

BART TROMP

De val van de *safe area* Srebrenica was een internationale ramp. Daar wil men in Nederland niet aan, hoewel het NIOD-rapport *Srebrenica, een 'veilig' gebied* nu juist het internationale karakter benadrukt van de gang van zaken die tot de moord op ruim 7500 Bosniërs leidde en de deportatie van enkele tienduizenden vrouwen en kinderen. Binnen de kortst mogelijke keer is na de publicatie van het rapport Srebrenica hier teruggebracht tot een Nederlandse kwestie, waarin naar vaderlands gebruik de schuldvraag voorop staat.

'Het blijkt nog steeds zeer moeilijk om over eigen samenlevingen in termen van onpersoonlijke samenhangen te denken, zeker als het internationale conflicten betreft of spanningen binnen samenlevingen, die de dreiging van geweldsgebruik met zich mee brengen,' schreef de socioloog G. van Benthem van den Bergh ruim twintig jaar geleden in zijn essay *De schuldvraag als oriëntatiemiddel*. Daarom, zo constateerde hij toen, vallen mensen in zulke situaties graag terug op het stellen van de schuldvraag. Deze verschaft een ogenschijnlijke eenvoud waarin ingewikkelde politieke of maatschappelijke patronen gereduceerd zijn tot het handelen van aanwijsbare mensen.

Het is een diagnose die heel goed van toepassing is op de wijze waarop Nederland van Srebrenica een Nederlands trauma heeft gemaakt door de kwestie los te maken van de verbanden op internationaal niveau; de besluitvorming in de Veiligheidsraad, de werkwijze van het Department of Peace Keeping Operations van de Verenigde Naties, de manier waarop Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk het mandaat van Unprofor hebben bepaald en ga zo maar door.

Al bij de presentatie van het NIOD-rapport in de Ridderzaal bemerkte ik bij de aanwezige kamerleden en journalisten het rijzen van de stemming dat er nu eindelijk koppen moesten rollen, zeker nu het rapport Dutchbat-III en zijn commandant, overste Thom Karremans, had ontdaan van de hun omgehangen zwarte schapenvachten. Zonder dat iemand meer had kunnen lezen dan de samenvatting van het rapport, weerklonk toen al de roep om nu toch eindelijk een parlementaire enquête in te stellen.

Binnen een week trad het kabinet af en nam de Tweede Kamer inderdaad het besluit tot zo'n enquête. De gang van zaken is op zijn zachtst gezegd wonderlijk. Wonderlijk, gezien de oorspronkelijke opzet achter het NIOD-rapport, nog wonderlijker in termen van gezond verstand en politieke verantwoordelijkheid.

Minister-president Wim Kok rechtvaardigde het besluit tot aftreden in termen van het nemen van medeverantwoordelijkheid – niet schuld – voor de val van Srebrenica. Het kabinet nam hiermee de last op zich van het laatste kabinet-Lubbers, want dit besloot indertijd een Nederlands bataljon aan de VN af te staan om in Srebrenica toe te zien op de naleving van de *safe area*-overeenkomst – volgens het NIOD-rapport een onverantwoord besluit.

Dit aftreden is allerwegen met respect bejegend. Het is echter een loos gebaar. Op 15 mei was er hoe dan ook een eind aan het kabinet gekomen. Maar nu is een serieus debat over het NIOD-rapport in de Tweede Kamer wel onmogelijk geworden.

De Tweede Kamer heeft er ook een potje van gemaakt. Het besluit tot een parlementaire enquête viel voordat de parlementariërs het NIOD-rapport hadden kunnen lezen, terwijl niemand kon zeggen welke vragen door deze enquête moeten worden beantwoord. Om dat uit te zoeken is nu een commissie ingesteld, een bizarre gang van zaken. Het wordt nog erger als je de motieven hoort van de voorstanders van zo'n enquête. Zij willen dat de hoofdrolspelers nog eens in het licht van de televisiecamera's hun verhaal doen. Niet 'waarheidsvinding', maar politiek theater is kennelijk de bedoeling.

De Tweede Kamer maakt een potje van parlementaire enquête

Hoe het had gemoeten en hoe het had gekund: Kamer en kabinet lezen het NIOD-rapport, op grond daarvan komen beide tot conclusies over wat er in Nederland fout is gegaan en welke lering daaruit moet worden getrokken. (Dat is overigens in de afgelopen zeven jaar al goeddeels gebeurd, bijvoorbeeld als gevolg van het parlementaire onderzoek van de commissie-Bakker, twee jaar geleden.) Mochten klemmende vragen van politiek belang niet op basis van het NIOD-rapport kunnen worden beantwoord, dan zou de Kamer daarnaar nader onderzoek kunnen (laten) doen, eventueel een politieke enquête houden. Het doel van zo'n enquête zou hetzelfde moeten zijn als dat van de discussie over het NIOD-rapport: lering trekken. Niet de jacht op vermeende zwarte schapen.

Zeven jaar is er gewacht op het NIOD-rapport, omdat de daarin verzamelde informatie de basis zou moeten leveren voor een politieke beoordeling van de val van Srebrenica en het Nederlandse aandeel daarin. Nu het rapport er is, hebben kabinet en Tweede Kamer het vrijwel onmiddellijk terzijde gelegd. De regering heeft het debat erover ontlopen door haar ontslag in te dienen, het parlement door als een kip zonder kop tot een enquête te besluiten zonder eerst vast te stellen wat daar dan het doel van zou moeten zijn.